

Nr 54.

Av herr **Nilsson, Johan**, i Skottlandshus, m. fl. angående tull å socker.

Den starka nedgång i varupriserna, som under de båda senaste åren kännetecknat världsmarknaden, har varit alldeles särskilt framträdande beträffande priset å socker. Enligt den »Översikt över det allmänna ekonomiska och sociala läget», som utarbetats inom kommerskollegium och socialstyrelsen, har sålunda New-Yorknoteringen å socker (centrifugel 96°) nedgått från 21.1 cents per lbs (= 2 kronor 21 öre per kilogram) under maj 1920 till 4.07 cents per lbs (= 40 öre per kilogram) i oktober 1921, det vill säga sockerpriset har på omkring ett och ett halvt år sjunkit med över 80 procent. Priset på socker är enligt denna för världsmarknadspriset ledande notering vid slutet av 1921 föga högre än före kriget.

En dylik hastig och våldsamt nedgång av sockerpriset måste verka i hög grad oroande för vår inhemska sockerproduktion, vars produktionskostnader på grund av vida högre arbetslöner och högre priser å för produktionen behövliga förnödenheter än före kriget fortfarande ligga avsevärt över förkrignivån. Ännu mera oroande för vår egen sockerproduktion än ovannämnda billiga sockerpris i Amerika är emellertid, att vissa sockerexporterande länder i Europa på grund av abnorma valutaförhållanden kunna utbjuda socker till för vår egen produktion alldeles ruinerande priser. Under slutet av 1921 har sålunda från Tjecko-Slovakien utbudits raffinad till pris, som understigit priset på raffinad före kriget. Ytterligare prisfall under 1922 äro ej heller uteslutna.

Under dylika förhållanden på den utländska sockermarknaden, står vår inhemska sockerproduktion vid planläggningen av 1922 års betodling i en synnerligen svår ställning. Om inga särskilda åtgärder vidtagas till produktionens skydd från statsmakternas sida, synes rent av fara föreligga, att produktionen blir så förlustbringande, att densamma måste helt nedläggas.

Vi hava inhämtat, att förhandlingar under den gångna hösten ägt rum emellan svenska sockerfabriksaktiebolaget samt representanter för betodlarna angående möjligheten att finna ett pris, som kunde läggas till grund för betalningen av 1922 års betodling. Vid dessa förhandlingar har sockerbolaget förklarat sig på grund av de osäkra förhållandena på sockermarknaden icke kunna erbjuda betodlarna något bestämt fast betpris, utan i stället föreslagit, att betpriset skulle ställas i ett visst förhållande till försäljningspriset å det socker, som kan ur betskörden utvinnas. Sockerbolaget har härvid föreslagit, att till grund för prisberäkningen skulle läggas medelpriset å krossad melis (K 5) enligt bolagets priskurant vid försäljning till engrossister under tiden 1 november 1922—30 juni 1923, minskat med sockerskatten, för närvarande 16 öre per kilogram. Vid ett så uträknat genomsnittspris å krossad melis under denna tidsperiod av 54 öre per kilogram erbjuder sockerbolaget ett grundpris för höstlevererade betor av 2 kronor 20 öre för 100 kilogram vid en för fabriken uträknad sockerhalt av 16 procent. För varje öre eller tiondel därav, som bolagets genomsnittspris å krossad melis under tidsperioden blir högre än 54 öre per kilogram skulle priset å 100 kilogram betor ökas med 10 gånger denna prishöjning. Sjuncker genomsnittspriset å krossad melis under tidsperioden under 54 öre skulle priset per 100 kilogram betor på enahanda sätt proportionsvis minskas. För betor som levereras å vinterleverans samt vid högre sockerhalt än 16 procent skulle tillägg utgå efter enahanda grunder som före kriget.

Dessa villkor betyda, att vid ett pris av krossad melis av 52 öre, vilket pris noterades strax före krigsutbrottet 1914, skulle betpriset utgå efter $52 - 16 = 36$ öre, det vill säga med $2:20 - 1:80 = 0:40$ kronor per 100 kilogram betor och först vid ett pris av 70 ($54 + 16$) öre per kilogram krossad melis, det vill säga vid ett pris inom landet, som med 35 procent överstiger sockerpriset före kriget, skulle betodlarna erhålla samma betalningsvillkor för betorna, som de före kriget erhållna. Betodlarnas representanter hava även ansett dessa av svenska sockerfabriksaktiebolaget föreslagna odlingsvillkoren oantagliga.

Visserligen har priset å ett flertal av lantbrukets produktionsmedel under det senaste året högst avsevärt nedgått. Produktionskostnaderna för sockerbetsodlingen hava dock icke sjunkit ner till förkrignivån och ännu mindre under denna nivå. Vi tillåta oss att angående de antagliga produktionskostnaderna vid sockerbetsodling 1922 hänvisa till en av agronom L. Nanneson företagen utredning (bilaga 1). Enligt denna utredning beräknas produktionskostnaderna under förutsättning av att konstgödselpriserna nedgå till $\frac{2}{3}$ av de under hösten 1921 gällande

samt vidare vid en ackordsarbetslön per hektar av 250 kronor och vid kort fraktavstånd till fabrik utgöra:

3 kronor	02 öre	per 100 kilogram	betor	vid en hektarskörd	av 300 deciton					
3	»	24	»	»	»	»	»	»	»	280
3	»	49	»	»	»	»	»	»	»	260

Utan den ovan angivna reduktionen av konstgödselpriserna, vid 300 kronor för ackordsarbetet per hektar och längre fraktavstånd bli produktionskostnaderna:

3 kronor	69 öre	per 100 kilogram	betor	vid en hektarskörd	av 300 deciton					
3	»	95	»	»	»	»	»	»	»	280
4	»	26	»	»	»	»	»	»	»	260

Att vid en produktionskostnad av från 3 kronor till under ogynnsamma förhållanden över 4 kronor per 100 kilogram odla sockerbetor till ett pris, som kan riskeras nedgå till under $\frac{1}{3}$ av produktionskostnaderna, är naturligtvis av ekonomiska skäl omöjligt, och betodlarna äro inför en dylik situation helt enkelt tvingade att nedlägga betodlingen och i stället övergå till andra mindre dyrbara och mindre förlustbringande odlingar.

En allmän nedläggning av betodlingen kan emellertid väntas medföra synnerligen ödesdigra ekonomiska och sociala konsekvenser i flera riktningar. Det är icke endast jordbruket i de betodlande områdena, som genom nedläggning av betodlingen skulle lida allvarliga såväl direkta som indirekta förluster, de senare särskilt genom de rubbningar av växtföljden, som därav skulle föranledas. Betodling och betindustri sysselsätta direkt och indirekt ett synnerligen stort antal arbetare. En nedläggning av vår inhemska sockerproduktion skulle därför avsevärt förvärra den rådande arbetslösheten. Den skulle vidare medföra stark trafikminskning för järnvägarna inom de betodlande områdena och föranleda indirekta förluster för en mängd näringsföretag, vilka i sockerindustrien ha synnerligen viktiga avnämare för sina produkter. Härtill kommer slutligen, att vår handelsbalans skulle avsevärt försämrans genom betalning till utlandet av ett mångtals miljoner för import av socker.

Det synes oss därför vara nödvändigt att från statens sida åtgärder vidtagas, så att den inhemska sockerproduktionen kan upprätthållas även under nuvarande vanskliga situation på sockermarknaden.

Enär det, som känt är, beräknas förefinnas så stort överskott av socker vid innevarande konsumtionsårs slut, att detsamma antages täcka 4 à 5 månaders normal konsumtion under nästa konsumtionsår, torde

odlingen under 1922 kunna begränsas till en mindre areal än under föregående år. Av denna orsak förefinnes icke heller anledning att beräkna priset å årets sockerbetsodling så högt, att det samma fullt täcker produktionskostnaderna även under mera ogynnsamma förhållanden. För möjliggörandet av betodling i så stor omfattning, att nästa konsumtionsårs behov av socker fullt täckes genom inhemsk produktion, anse vi det emellertid med stöd av ovannämnda utredning nödvändigt, att *betpriset uppgår till 3 kronor 50 öre per 100 kilogram betor för höstleverans och vid 16 procent sockerhalt, samt att härutöver betalas 20 öre per 100 kilogram betor vid vinterleverans och att för varje tiondedels procent ökning eller minskning i medelsockerhalten utgår ett tillägg respektive avdrag av två öre per 100 kilogram betor.*

För att åt sockerbetsodlingen kunna bereda garanti för här ovannämnda betpris kräves, såsom vi förut visat, ingripande från statsmakternas sida. Detta ingripande skulle kunna ske genom att nu gällande statsgaranti gent emot sockerfabrikerna samt importmonopol för socker utsträcktes även över nästa konsumtionsår. Sedan emellertid vid förra årets riksdag uttalats, att därest av någon anledning statens medverkan till den inhemska sockerproduktionens stödjande framdeles skulle anses böra ifrågakomma denna bör beredas i annan form än genom statsgaranti, ha vi icke ansett oss böra påkalla ingripande i denna riktning.

Det återstår då att genom ökat tullskydd bereda möjligheter för den svenska sockerbetodlingens fortsatta bedrivande. Vid nu rådande ytterligt osäkra förhållanden på sockermarknaden synes det emellertid vara vanskligt för att icke säga omöjligt att avpassa en fast tull å socker så, att ett önskligt betpris säkerställes, utan att sockret onödigt fördyras för konsumtionen. Detta mål synes oss däremot lättast kunna uppnås genom införandet av glidande tullsatsen å raffinad och råsocker.

För beräkningen av storleken av dessa glidullar ha vi utgått från svenska sockerfabriksaktiebolagets härövan refererade erbjudande att vid ett exportpris å krossad melis av 44 öre och nu gällande tull av 10 öre betala ett grundpris av kronor 2: 20 per 100 kilogram betor vid höstleverans. 14.3 kilogram raffinad motsvarar 100 kilogram betor och för att möjliggöra en höjning av betpriset till kronor 3: 50 per 100 kilogram erfordras sålunda vid ett importpris å sockret av 44 öre per kilogram en höjning av tullen med $130 : 14.3 = 9$ öre per kilogram. Vi ha därvid utgått från att hela den genom förhöjning av tullen uppnådda prisförbättringen å det inhemska sockret skulle komma betodlarna till godo.

För att uppväga ett öres sänkning eller höjning av importpriset

per kilogram socker erfordras enligt samma förutsättningar, för att bet-priset skall kunna hållas oförändrat, en höjning respektive sänkning av tullen med 0.7 öre per kilogram socker. Enligt dessa grunder skulle alltså tullen per kilogram socker noga avpassas efter importpriset på socker, såsom följande skala närmare illustrerar.

Importpris per kilogram raffinad	Tull per kilogram	Importpris per kilogram raffinad	Tull per kilogram
71 öre och högre	0 öre	44 öre	19 öre
60 »	8 »	40 »	22 »
50 »	15 »	30 »	29 »

Vid tillämpning av en dylik glidande tullskala skulle betodlarna kunna erhålla säkerhet för ett pris av kronor 3:50 per 100 kilogram betor, utan att sockret behövde onödigt fördyras för konsumtionen. Vid ett importpris, som överstiger 70 öre per kilogram, skulle tullen alldeles bortfalla.

Medelpriset å importerat socker bör avse priset fritt banvagn i svensk imporhamn och bör beräkningen av detta pris lämpligen kunna uppdragas åt kommerskollegium. Perioderna för importprisets beräkning torde böra omfatta en kalendermånad och tullsatserna sålunda månatligen justeras på grundval av föregående månads medelpris.

Med stöd av det sålunda anförda få vi därför hemställa,

att riksdagen ville besluta att vid införsel av socker till riket under tiden 1 november 1922 till den 31 oktober 1923 tull skall utgå å raffinerat socker enligt en glidande skala, så att för varje öre, varmed importpriset per kilogram understiger 71 öre skall tullen utgå med 0.7 öre per kilogram, samt att å råsocker skall utgå 3 öre lägre tull per kilogram än för raffinad, skolande ifrågavarande tullsatser uttryckas i jämna ören per kilogram.

Stockholm den 19 januari 1922.

<i>Joh. Nilsson,</i> Skottlandshus.	<i>Nils Ant. Nilsson,</i> Östrabo.	<i>Elof B. Anderson,</i> Fällenberg.
<i>Erik Anderson.</i>	<i>M. Svensson.</i>	<i>L. G. Bodin.</i>
<i>Petrus Nilsson,</i> Gränebo.	<i>K. Olsson,</i> Öljersjö.	<i>Jöns Jönsson,</i> Slätåker.
<i>Anders Elisson.</i>	<i>Axel Wachtmeister.</i>	<i>K. von Geijer.</i>
		<i>Jöns Pålsson.</i>

Bilaga till motionen nr 54 i Första kammaren.**De antagliga produktionskostnaderna vid sockerbetsodling 1922.***Undersökningsmaterial.*

De för åren 1918 till och med 1921 av undertecknad utförda förhandskalkylerna över produktionskostnaderna vid sockerbetsodling hava väsentligen varit byggda på räkenskapsresultat för 1915—1916 från ett 10-tal skånska, till Malmöhus läns bokföringsförening anslutna egendomar. Även om dessa egendomar kunnat betecknas såsom synnerligen representativa för skånsk sockerbetsodling har naturligtvis ifrågavarande räkenskapsmaterial dock varit tämligen knapphändigt såsom underlag för förhandskalkyler över produktionskostnaderna vid sockerbetsodling. Det har därför också varit ett önskemål att få till stånd mera omfattande undersökningar över dessa produktionskostnader i stora praktiken. Detta önskemål synes även i tillfredställande grad kunna bli realiserat genom den av riksdagen begärda och under kungl. lantbruksstyrelsens ledning pågående undersökningen över det svenska jordbrukets produktionskostnader, vilken undersökning omfattar 3-årsperioden 1919—1922. Från denna undersökning föreligga nu resultat angående produktionskostnaderna vid odling av sockerbetor för bokföringsåret 1919—1920 och 1920—1921. Undersökningen för 1919—1920 omfattar resultat från 38 sockerbetsodlande egendomar med en sockerbetsodling av inalles 254 hektar. För 1920—1921 har undersökningen ännu större omfattning, men när detta skrives, äro dock räkenskaperna för 1920—1921 fullständigt bearbetade endast för ett 20-tal av dessa jordbruk.

Redan för förhandskalkylerna över produktionskostnaderna vid 1921 års sockerbetsodling kunde undersökningsmaterialet från lantbruksstyrelsens produktionskostnadsundersökning delvis läggas till grund. Föreliggande beräkningar över produktionskostnaderna vid 1922 års sockerbetsodling hava helt och hållet byggts på vid denna undersökning insamlat material. De vid produktionskostnadsundersökningen erhållna kostnadssiffrorna hava därvid underkastats de justeringar och korrigeringar, som påkallats av det sedan 1919—1920 förändrade prisläget å lantbrukets olika produktionsmedel. I följande avdelningar skola vi dels i detalj redogöra för de olika kostnadsposternas storlek enligt den föreliggande produktionskostnadsundersökningen, dels närmare motivera de av oss företagna omräkningarna till det för 1922 antagliga prisläget. Vi hänvisa samtidigt till tabell 1 (sid. 12), där de beräknade produktionskostnaderna sammanställts.

Gödselkostnad.

Enligt produktionskostnadsundersökningen 1919—1920 utgjorde sammanlagda kostnaden för kreaturs- och konstgödsel (arbetet med gödselns utforsling ej inräk-

nat) i medeltal 331 kronor per hektar sockerbetsodling. Växlingarna kring detta medeltal voro emellertid avsevärda. Vid 3 egendomar av 38 uppgick sålunda gödselkostnaden till över 500 kronor per hektar, vid 4 egendomar var den mindre än 200 kronor per hektar.

Vid ifrågavarande produktionskostnadsundersökning hava de för egendomar- nas hela växtodling gemensamma gödselkostnaderna fördelats mellan de olika od- lingarna efter mängden av med skördeökningen bortförda växtnäringsämnen. Den på sockerbetsodlingen kommande andelen av gödslingskostnaden motsvarar i medel- tal per hektar av löslösliga växtnäringsämnen i konstgödsel eller av till sin effekt motsvarande mängder växtnäringsämnen i kreatursgödsel:

64	kilogram	salt peterkväve,
48	»	fosforsyra,
72	»	kali.

Gödselmängderna ha varierat mycket på de olika egendomarna, men i medel- tal motsvara dessa växtnäringsämnen en tillförsel per hektar av:

300	kilogram	chilisalt,
180	»	20 procent superfosfat.
50	»	40 » kalisalt,
8	å 10	ton kreatursgödsel.

Sockerbetskörden uppgick samtidigt till i medeltal 262 deciton per hektar. En dylik sockerbetskörd med tillhörande blast antages enligt Wolff, Stutzer m. fl. bortföra:

80	å 100	kilogram	kväve,
34	å 45	»	fosforsyra,
106	å 152	»	kali.

En jämförelse mellan de tillförda och bortförda mängderna av växtnärings- ämnen visar med undantag för fosforsyra en betydande underbalans. Det torde icke heller vara något tvivel om, att gödslingen till sockerbetorna under 1919 på ifråga- varande egendomar var alltför knapp och i betydande utsträckning ledde till rovdraft med jordens eget näringsförråd. Denna knappa gödsling till 1919 års sockerbetor sammanhänger emellertid dels med den knappa tillgången på kreatursgödsel under detta år, förorsakad av de genom 1917—1918 års starka foderbrist decimerade och ävenledes svagt utfordrade be-ättningarna, dels med de mycket höga konstgödsel- priserna på våren 1919. Chilisalpeter kostade denna vår 55 å 65 kronor, 20 procent superfosfat 43 kronor 40 öre och 40 procent kali 27 kronor 60 öre per 100 kilogram. Vid dessa priser inskränkte många lantmän konstgödselanvändningen till ett minimum. Ett stort antal av de i produktionskostnadsundersökningen deltagande egendomarna använde sålunda av konstgödsel till sockerbetorna endast chilisalpeter och även denna i starkt begränsade mängder.

Enär de under 1919 använda gödselkvantiteterna sålunda äro att anse såsom abnormt låga och därför ej heller kunna läggas till grund för gödselkostnadsberäk- ningar under normala förhållanden, ha vi i kalkylen för 1922 i stället infört följande kvantiteter av gödselmedel.

300 kilogram chilisalpeter,	
200 » 20 procent superfosfat.	
100 » 40 » kalisalt,	
15 ton kreatursgödsel.	

Dessa gödselmängder äro beträffande superfosfat och kalisalt avsevärt lägre än i föregående förhandskalkyler, då av superfosfat beräknats 300 kilogram och av kalisalt 200 kilogram per hektar. I medeltal räknat torde det emellertid numera näppeligen användas så stora mängder av superfosfat och kalisalt. Av utförda gödslingsförsök har även framgått att sockerbetorna å lerjordar knappast behöva så stora givor av dessa gödselmedel. Då det slutligen även måste räknas med att större givor av superfosfat och kalisalt utöva en avsevärd efterverkan på de grödor, som följa efter sockerbetorna, torde det därför vara riktigt att ej debitera sockerbetsodlingen större mängder av dessa gödselmedel än de ovan angivna. Det bör beträffande kreatursgödseln även anmärkas, att då dennas efterverkan är synnerligen avsevärd, motsvarar den ovan beräknade kvantiteten av 15 ton per hektar en direkt tillförsel av bortåt dubbla mängden.

På många egendomar användes helt visst betydligt större gödselmängder vid sockerbetsodlingen än de här beräknade. Det är sålunda icke ovanligt att chilisalpetergivan uppgår till 400 kilogram per hektar och däröver. I en kalkyl över de *genomsnittliga* produktionskostnaderna per hektar sockerbetsodling kan man emellertid icke utgå varken från dylika maximikvantiteter eller de minsta mängder av konstgödsel, som kunna förekomma i praktiken. Det är medelbehovet av konstgödsel vid normal skördeavkastning, som skall införas i kalkylen, och de ovan angivna mängderna torde komma detta medelbehov mycket nära.

Konstgödselpriset under våren 1922 är på nuvarande tidpunkt (december 1921) icke känt. Det har emellertid ställts i utsikt betydligt lägre pris än de under hösten 1921 gällande. Kostnadsberäkningarna på denna punkt kunna på nuvarande tidpunkt icke bli definitiva, men vi ha i tabell 1 infört 2 alternativ nämligen:

	A	B
100 kilogram chilisalpeter	kronor 25:—	38:—
100 » 20 procent superfosfat	» 12:—	18: 50.
100 » 40 » kalisalt	» 16:—	24: 50.
1 ton kreatursgödsel	» 6:—	9:—

De under B angivna konstgödselpriserna hänföra sig till marknadsläget under hösten 1921, varvid ett tillägg av omkring 1 krona per deciton gjorts för fraktkostnader. De under A beräknade priserna ha som förutsättning en genomsnittlig prisreduktion av $\frac{1}{3}$ under höstpriserna 1921. Kreatursgödselns värde är beräknat efter priset å motsvarande växtnäringsämnen i konstgödsel och en effekt av 65 procent i förhållande till konstgödsel. I kreatursgödselns pris ingår icke kostnader för gödselns transport och spridning, enär dessa kostnader medtagits under rubriken »Övriga kostnader».

Enligt produktionskostnadsundersökningen 1919—1920 utgjorde kostnaden för kalkning 4 kronor per hektar. Samma kostnadspost har beräknats för 1922 i tabell 1.

Arbetskostnader.

Enligt de vid produktionskostnadsundersökningen 1919 förda arbetsrapporterna har direkt för sockerbetsodlingen per hektar förbrukats 221 manstimmar till ett medelpris av 67 öre per timme och en sammanlagd kostnad av 148 kronor. Därutöver har ackordsarbetet vid sockerbetornas skötsel och upptagning kostat 422 kronor per hektar, så att hela arbetskostnaden uppgår till i medeltal 570 kronor per hektar.

Arbetsförbrukningen har emellertid varierat avsevärt kring det ovan angivna medeltalet. Vid 10 egendomar förbrukades sålunda mindre än 160 manstimmar per hektar, vid 8 egendomar över 240. Växlingarna sammanhånga bland annat med transportavståndet för sockerbetskörden, jordmånens beskaffenhet och betskördens storlek per hektar.

I kalkylen för 1922 har på grundval av ovanstående resultat upptagits ett behov av 220 manstimmar per hektar. Denna siffra sammanfaller ganska nära med den i tidigare kalkyler använda, där arbetsbehovet upptagits till 230 manstimmar (23 dagsverken) per hektar sockerbetsodling.

Kostnaden för arbetstimme och för ackordsarbetet i sockerbetorna kan på nuvarande tidpunkt icke med säkerhet beräknas. Vi ha emellertid i tabell 1 på grundval av nedanstående beräkning över statdrängskostnaden under tjänsteåret 1921—1922 infört en beräknad arbetslön per manstimme av 58 öre. För ackordsarbetet ha vi räknat med tvenne alternativ, nämligen A 250 kronor och B 300 kronor per hektar. Vi ha ej upptagit någon extra kostnad för resebidrag eller eventuella naturaförmåner till betfolket, utan antagas dessa vara inkluderade i ovannämnda belopp.

Kostnaden per ackordsarbetet före kriget torde i runt tal kunna uppskattas till 170 kronor per hektar. Ovan beräknade kostnad skulle alltså överstiga förkrignivån med endast 47 å 77 procent, under det att den beräknade timlönen av 58 öre är omkring dubbelt så hög som före kriget. Förutsättningen för att ackordsarbetet i sockerbetorna skall kunna erhållas för så lågt pris, som det i tabell 1 beräknade, är sålunda en fortsatt nedgång av arbetslönerna under den vid uppgörandet av 1921—1922 års statdrängslöner gällande nivån. Även om en dylik nedgång synes vara mycket antaglig, är det dock på nuvarande tidpunkt omöjligt att räkna med den såsom fullt säker, varför de i tabell 1 angivna kostnaderna för ackordsarbete måste anföras med all reservation.

Statdrängskostnad under tjänsteåret 1921—1922.

Kontant årslön		837: —
In natura:		
Råg	700 kg. à 0: 20	140: —
Vete	100 » à 0: 21	21: —
Korn	600 » à 0: 16	96: —
Mjök oskummad	1,460 lit. à 0: 14	204: —
Potatis- och trädgårdsland		50: —
Bränsle: 25 hl. stenkol, 5 kubikm. ved, 1 lass risbränsle		160: —
Bostadsförmån		175: —

Olycksfallsförsäkring	13: —
Läkarevård, skjutsar m. m.	20: — 879: —
	Summa kronor 1,716.

Medelpris per arbetstimme: $1,716 : 2,980 = 58$ öre.

Ovanstående beräkning är beträffande kontantlönen grundad på uppgifter från socialstyrelsens arbetslönestatistik (medeltal för tjänsteåret 1921—1922 för Malmöhus län) samt beträffande naturaförmåner och arbetstimmar på från svenska lantarbetsgivarnas centralförening lämnade uppgifter. Naturaförmånerna ha värderats efter vid slutet av 1921 gällande priser. I antalet arbetstimmar per år ingår 300 timmar för rykt.

Till arbetskostnaderna hör även andel i kostnaderna för driftsledning. Dessa kostnader utgjorde under 1919—1920 i medeltal per hektar 85 kronor. På grund av nedgången i även lantbruksbefällets avlöningsvillkor ha dessa kostnader för 1922 beräknats till 60 kronor per hektar.

Dragarekostnader.

Enligt produktionskostnadsundersökningen 1919—1920 förbrukades per hektar sockerbetsodling i medeltal 317 hästtimmar. Växlingarna kring detta medeltal voro emellertid avsevärda, såsom det närmare framgår av nedanstående översikt.

Under 240 hästtimmar per hektar	9	egendomar
240—300	»	»
300—360	»	»
över 360	»	»

Dessa betydande växlingar i dragarebehov stå framförallt i sammanhang med olkheter beträffande jordmån, transportavstånd för betorna och betskördens storlek.

I tabell I ha vi räknat med samma medelbehov av dragaretimmar, som enligt ovan eller 317 hästtimmar per hektar. I föregående förhandskalkyler är antalet dragaretimmar uppskattat till 320 per hektar.

Kostnaden per dragaretimme utgjorde i medeltal på de sockerbetsodlande egendomarna under 1919—1920 93 öre. På grund av den genom sockerbetsodlingen förorsakade starka ökningen av dragarebehovet under höstmånaderna med åtföljande starkare utfordring och ökat slitage av hästmaterialet har sockerbetsodlingen vid dessa egendommar emellertid debiterats ett medelpris per hästtimme av 104.5 öre och hela dragarekostnaden per hektar uppgick därför till 317 kronor.

Att på förhand exakt uppskatta självkostnadspriset per dragaretimme under 1922 låter sig icke göra. Vi ha emellertid på grundval av årskostnaderna per arbetshäst under 1919—1920 samt vid slutet av år 1921 gällande prisläge å fodermedel m. m. i nedanstående tabell sökt beräkna de antagliga:

Kostnaderna per arbetshäst under 1922.

Foderkostnad:

Spannmål och kraftfoder	2,000 fe à 0,15	300: —
Hö	400 » à 0,15	60: —
Halm	500 » à 0,08	40: —
Grönfoder och bete	500 » à 0,12	60: —
		460: —

Övriga kostnader:

Skoning, försäkring, hälsovård	50: —	
Döda inventarier	15: —	
Arbete, rykt	120: —	
Stallhyra	40: —	
Amortering	70: —	295: —

Ränteanspråk:

Hästens värde 700 kr. à 6 %	42: —	
Andel i driftkapital, 200 kr. à 6 %	12: —	54: —
		Summa kronor 809: —
Avgår: stallgödsel 3,400 fe à 2 öre		68: —

Nettokostnad kronor 741: —

Arbetstimmar per häst och år: 1,850.

Självkostnadspris per hästtimme: 741: — : 1,850 = 40.5 öre.

Enligt denna kalkyl skulle självkostnadspriset per hästtimme bli omkring 40 öre. Vi ha på grund av ovan anförda skäl beräknat kostnaden för hästtimme vid sockerbetsodlingen 10 procent högre och i tabell 1 infört ett pris per hästtimme av 45 öre.

Frakter.

Vid de i produktionskostnadsundersökningen 1919—1920 deltagande egenomarna hava endast 18 stycken haft fraktkostnader, och uppgå dessa i medeltal till 34 kronor per hektar med växlingar från 2 till 74 kronor. Denna kostnadspost varierar naturligtvis ofantligt med avståndet till sockerfabriken. De olika järnvägarnas fraktsatser per ton betor äro också mycket varierande. Enligt från statens järnvägar inhämtade uppgifter kan fraktavgiften för år 1922 beräknas till 60 procent av avgiften under 1919. Under förutsättning av att fraktsatserna för 1922 vid de enskilda järnvägarna sänkas i samma proportion skulle medelfrakten per deciton betor vid de viktigaste skånska järnvägarna bli omkring 32 öre vid ett avstånd av 10 kilometer och 38 öre vid ett avstånd av 16 kilometer.

Vi ha i tabell 1 under A beräknat fraktkostnaderna till 60 procent av motsvarande kostnader för i produktionskostnadsundersökningen 1919—1920 deltagande egendomar eller till 20 kronor per hektar. Under förutsättning av att sockerfabrikerna betala halva betofrakten motsvarar denna kostnad medelfraktsatsen för ett avstånd av omkring 5 kilometer. Då emellertid fraktkostnaderna variera mycket ha vi under B infört en beräknad fraktkostnad efter ett avstånd av 16 kilometer och en antagen fraktsats enligt ovanstående av 38 öre per deciton. Vid en betskörd av 260 deciton per hektar bli fraktkostnaderna då: $260 \times \frac{38}{2} = 49$ kronor per hektar.

Övriga kostnader.

I likhet med övriga odlingar måste sockerbetsodlingen även bära sin andel av för driften gemensamma kostnader för underhåll av byggnader, grundförbättringar

och döda inventarier, för allmänna omkostnader såsom väglagning, porton, telefon och dylikt samt för skatter. Dessa kostnader bestå dels i mans- och dragaretimmar för ovannämnda ändamål, dels i kontanta utgifter för inköp av material med mera samt slutligen i amorteringar.

Enligt produktionskostnadsundersökningen för 1919—1920 utgjorde ifrågasvarande *övriga kostnader* i medeltal per hektar sockerbetsodling.

Arbetskostnader för:

Gödseltransport och spridning	24,0	manst.	
Underhåll av byggnader	6,4	»	
» » grundförbättringar	6,4	»	
» » döda inventarier	20,0	»	
Väglagning och dylikt arbete	24,2	manst. = 81,0	manst. kr. 54: 27.

Dragarearbete för:

Gödseltransport	27,1	hästt.	
Underhåll av byggnader	1,0	»	
» » grundförbättringar	0,8	»	
Väglagning och dylikt arbete	9,5	» = 38,4	hästt. kr. 32: 64
Utgifter för byggnadsunderhåll			» 19: 80
» » grundförbättrings dito			» 2: —
» » döda inventarier			» 52: 20
Allmänna omkostnader			» 33: 70
Skatter			» 20: —

Summa kronor 214: 61.

I tabell 1 ha vi beräknat motsvarande kostnader för 1922. Vi ha därvid upptagit mans- och dragaretimmar till förut angivna medelpriser samt för övriga poster, utom skatter, beräknat en minskning av kostnaderna i jämförelse med 1919—1920 av i runt tal 30 procent. Enligt föreliggande prisuppgifter från slutet av 1921 kan nämligen prisnedgången sedan 1919—1920 för byggnadsmaterial, tegelrör och lantbruksmaskiner uppskattas till omkring 30 procent.¹ Det är att hoppas och även möjligt, att vi under 1922 få ytterligare prisfall på dessa förnödenheter. Ett dylikt prisfall kan emellertid näppeligen utöva något större inflytande på produktionskostnaderna vid 1922 års sockerbetsodling, enär dessa kostnadsposter ju äro av relativt ringa storlek per hektar.

Skatterna ha på grund av stegrade skattesatser upptagits till 25 kronor per hektar under 1922 emot 20 kronor under 1919.

Räntespråk.

Enligt produktionskostnadsundersökningen 1919—1920 debiterades sockerbetsodlingen följande räntekostnader per hektar.

Fastighetskapital	1,600	à 5 %	80
Döda inventarier	216	à 6 %	13
Egentligt rörelsekapital	514	à 7 %	36

Summa kronor 129.

¹ Enligt en särskild för tull- och traktatkommittén gjord utredning.

Fastighetsvärdet var å de sockerbetsodlande egendomarna i medeltal uppskattat till 2,394 kronor per hektar. Härav kom emellertid 794 kronor på boningshus, arbetarebostäder och djurstallar, så att växtodlingen hade endast att betala ränta på återstoden eller 1,600 kronor per hektar.

En nedgång i fastigheternas saluvärde har otvivelaktigt ägt rum sedan 1920. Vi ha i tabell 1 utgått från ett medelvärde per hektar av 2,100 kronor och i anslutning härtill debiterat sockerbetsodlingen ränteanspråk på två tredjedelar av detta värde eller på 1,400 kronor per hektar. Det kan i detta sammanhang vara av intresse anföra att i och för 1922 års fastighetstaxering har i Malmöhus läns sockerbetsodlande områden fastställts ett enhetsvärde å 1:a klass åkerjord av 2,560 kronor och å 2:dra klass åkerjord 2,090 kronor per hektar.

Den i tabell 1 debiterade räntan på egentligt rörelsekapital motsvarar ett halvt års ränta på utgifter för gödsel och arbete, ackordsarbetet för sockerbetornas upptagning ej medräknat.

Avfallets värde.

Enligt produktionskostnadsundersökningen 1919—1920 tillvaratogs och utfodrades per hektar sockerbetor 95.5 deciton blast, motsvarande nära 800 foderenheter. Denna blast realiserades genom ladugården till ett nettopris av 171 kronor eller till 21.4 öre per foderenhet. Samtidigt erhöles för betmassa och melass ett medelvärde utöver inköps- och fraktkostnaderna av 177 kronor per hektar, så att nettovärdet av avfallet vid sockerbetsodlingen uppgick till icke mindre än 348 kronor per hektar.

Tab. 1. *Produktionskostnad per hektar och deciton sockerbetor 1922.*

	Per hektar			
	A		B	
	Kronor		Kronor	
<i>Gödselkostnad:</i>				
Kreaturgödsel, 15 ton	90:—		135:—	
<i>Konstgödsel:</i>				
300 kilogram chilesalpeter	75:—		114:—	
200 » 20 % superfosfat	24:—		37:—	
100 » 40 % kalisalt	16:—		25:—	176:—
Kalk	4:—	209:—	4:—	315:—
<i>Mänsklig arbetskraft:</i>				
Man-timmar, 220 å 0:58	128:—		128:—	
Ackordsarbete	250:—		300:—	
Driftsledning	60:—	438:—	60:—	488:—
<i>Dragarearbete:</i>				
Hästimmar, 317 å 0:45		143:—		143:—
Frakter		20:—		49:—
<i>Övriga kostnader:</i>				
Manstimmar, 81 å 0:58	47:—		47:—	
Hästimmar 38 å 0:40	15:—		15:—	
Byggnadsunderhåll, 20 × 0:70	14:—		14:—	
Grundförbättringsunderhåll	2:—		2:—	
Döda inventarier, 52 × 0:70	36:—		36:—	
Allmänna omkostnader 34 × 0:70	24:—		24:—	
Skatter	25:—	163:—	25:—	163:—

	Per hektar	
	A Kronor	B Kronor
Ränteanspråk:		
Fastighetskapital, 1,400: — à 5 %	70:—	70:—
Döda inventarier, 200: — à 6 %	12:—	12:—
Egentligt rörelsekapital, 200: — à 6 %	12:—	18:—
	94:—	100:—
	Kronor	Kronor
Avgår: nettovärde å avfall:	1.067:—	1,258:—
Blast 800 foderenheter å 0: 12	96:—	96:—
Belmassa 130 deciton å 0: 40	52:—	43:—
Melass 250 kilogram å 0: 0.48	12:—	12:—
	160:—	151:—
	Kronor	Kronor
Nettokostnad per hektar kronor	907:—	1.107:—
Produktionskostnad per deciton sockerbeter:		
Betskörd per hektar: 240 deciton	3: 78	4: 61
» » » 260 »	3: 49	4: 26
» » » 280 »	3: 24	3: 95
» » » 300 »	3: 02	3: 69

Det höga realisationsvärdet å biprodukterna vid sockerbetsodlingen under 1919—1920 sammanhänger dels med de höga foderpriserna under detta år, vilket föranledde ett omsorgsfullare tillvaratagande än vanligt av ifrågavarande produkter, dels med det höga prisläget å animala produkter under ifrågavarande år. Medelpriset per kilogram mjölk var sålunda under 1919—1920 icke mindre än 29.1 öre vid dessa egendomar. Vid detta höga pris å mjölken kunde också ladugårdarna, såsom ovan påvisats, betala över 21 öre per foderenhet blast och däremot svara pris för betmassan.

När det gäller att kalkylera över huru högt realisationsvärdet kan antagas bli å blast och annat avfall vid 1922 års betodling ha vi att utgå från att priset å till smörmejerierna levererad mjölk redan i slutet av 1921 sjunkit till hälften och mindre än hälften av ovan angivna mjölkpris för 1919—1920. Huru högt prisläget å ladugårdsprodukter blir under 1922 veta vi visserligen icke, men ytterligare prisfall äro icke uteslutna. Att värdera en foderenhet sockerbetsblast till högre pris än 12 öre, det vill säga något mer än hälften av realisationspriset under 1919—1920, torde därför icke vara tillrådligt. Vi ha även infört detta pris i tabell 1.

Antages betmassan ha samma realisationsvärde per fe kan 1 deciton betmassa anses ha ett värde av $7 \times 12 = 84$ öre. För att erhålla nettovärdet skall härifrån dragas inköpspriset samt fraktkostnaderna å betmassa. Vi ha i tabell 1 under A räknat med ett nettovärde av 40 öre per deciton betmassa och förutsätter detta sålunda, att fraktkostnaderna per deciton ej överskrida 24 öre, vilket motsvarar ett fraktavstånd av omkring 8 kilometer. Under B ha vi räknat med ett fraktavstånd av 16 kilometer och en fraktkostnad av 31 öre (= 60 procent av medelfrakten 1919). Betmassevinsten per hektar blir då $130 \times (0.84 - 0.51) = 43$ kronor.

Vid ett pris i öppna marknaden av 11 öre per kilogram melass och inköpsrätt till 250 kilogram melass per hektar sockerbetsodling till 6 öre per kilogram representerar denna förmån ett nettovärde av 12 kronor 50 öre per hektar. Vi ha i tabell 1 avrundat detta nettovärde till 12 kronor per hektar.

Produktionskostnaderna per hektar utgöra enligt A (jämför tabell 1) 1,067 kronor och enligt B 1,258 kronor. Produktionskostnaden per hektar enligt undersökningen 1919—1920 uppgick i medeltal till 1,681 kronor, varför de beräknade kostnaderna för 1922 bli vid A 36 procent och vid B 25 procent lägre än dessa kostnader. Efter avdrag för betavfalllets värde bli nettokostnaderna per hektar vid A 907 och vid B 1,107 kronor.

Antaglig medelskörd och produktionskostnad per deciton.

I tabell 2 ha vi sammanfört från svenska sockerfabriksaktiebolaget erhållna uppgifter över medelskörden per hektar av till de skånska sockerfabrikerna levererade betor. Enligt denna tabell utgjorde medelskörden per hektar (aritmetiska medeltal):

1912—1916	306	deciton
1917	289	»
1918	291	»
1919	266	»
1920	218	»
1921	302	»
1917—1921	261	»

Såsom av tabellen framgår hava dock medelskördarna vid de olika fabrikerna varierat avsevärt kring dessa medeltal. För 5-årsperioden 1917—1921 utgjorde medelskörden per hektar:

Under 260 deciton	vid 3 fabriker,
260—280 »	» 3 »
280—300 »	» 8 »
över 300 »	» 1 »

Vid 3 fabriker, nämligen Angelholms, Karpalunds och Örtofta understeg sålunda betskörden 260 deciton per hektar, under det att den vid endast 1 fabrik, Hököpinge, uppgick till över 300 deciton.

I jämförelse med 5 årsperioden 1912—1916 har betskörden minskats avsevärt under den senaste 5-årsperioden eller från 306 till 261 deciton per hektar. Denna tillbakagång torde i väsentlig grad vara att tillskriva på grund av kristidens gödselknapphet minskad gödsling till betorna samt vidare 1920 års exceptionellt ogynnsamma skördeförhållanden. Frånräknas 1920 blir medeltalet för de övriga åren av den senaste 5-årsperioden 287 deciton per hektar.

Med ledning av ovanstående skördesiffror torde medelskörden av sockerbetor under medelgoda förhållanden och vid normal gödsling kunna uppskattas till 280 à 300 deciton per hektar.

Tab. 2. Betskörd i deciton per hektar.

	1912/16	Vid de skånska sockerfabrikerna inköpt vikt					1917/21
		1917	1918	1919	1920	1921	
Arlöv	313	309	318	273	229	314	289
Ängelholm	279	259	235	244	196	343	255
Haslarp	320	293	280	275	227	357	286
Hälsingborg	309	287	272	268	230	341	280
Hököpinge	342	317	349	298	256	340	312
Jordbe ga	325	282	315	268	249	332	289
Karpalund	267	260	243	261	206	275	249
Kjävlinge	303	314	303	264	243	337	290
Köpinge	319	290	296	292	262	315	291
Skivarp	305	271	285	268	260	326	282
Staffanstorp	300	300	301	241	219	302	273
Svedala	291	256	288	255	228	290	263
Säbyholm	311	295	290	269	229	326	282
Trälleborg	347	308	335	284	241	330	300
Örtofta	267	211	258	228	206	308	242
Medeltal	306	289	291	266	218	302	261

På tabell 1 ha vi beräknat de antagliga produktionskostnaderna per deciton sockerbeter vid en antagen medelskörd av respektive 240, 260, 280 och 300 deciton per hektar. Vi ha därvid utgått från att de ökade respektive minskade transport- och fraktkostnader, som medfölja en högre respektive lägre skörd än 260 deciton per hektar, vilken skörd är utgångspunkten för de i tabellen beräknade hektarkostnaderna, kompenseras genom ökat respektive minskat värde av avfallet.

Tabellen illustrerar vilket avsevärt inflytande som hektarskördens storlek utövar på produktionskostnaden per deciton. Under det att enligt A produktionskostnaden per deciton vid en hektarskörd av 240 deciton blir 3 kronor 78 öre sjunker denna vid en hektarskörd av 300 deciton till 3 kronor 2 öre.

En jämförelse mellan kostnadssiffrorna enligt A och B visar även vilket avsevärt inflytande konstgödsel- och ackordsarbetspriserna samt avståndet till fabriken utöva på produktionskostnaderna per deciton betor. Vid 33 procent lägre konstgödselpriser, 50 kronor lägre ackordsarbetslön och 10 kilometer lägre fraktavstånd till fabrik sjunka produktionskostnaderna per deciton med 67 à 83 öre. Under det att produktionskostnaden vid B och en skörd av 280 deciton per hektar utgör 3 kronor 95 öre per deciton sjunker den sålunda vid A och samma hektarskörd till 3 kronor 24 öre.

Det bör emellertid vid anförandet av dessa produktionskostnadssiffror understrykas, att oavsett de förskjutningar beträffande produktionskostnaderna, som kunna bli en följd av förändringar i prisläget å ett eller flera av de för produktionen behövliga produktionsmedlen, så kunna naturligtvis produktionskostnaderna vid de enskilda egendomarna variera avsevärt kring de här beräknade medeltalen. Beräkningarna äro utförda på grundval av det vid produktionskostnadsundersökningen insamlade materialet och gälla därför närmast för sådana produktionsförhållanden, som äro jämställda med medeltalet för de i undersökningen deltagande egendomarna. Där förhållandena avvika från detta medeltal kunna produktionskostnaderna bli avsevärt annorlunda — högre eller lägre — än de här beräknade.

Det bör i sammanhang härmed även understrykas, att det vid ifrågavarande produktionskostnadskalkyler icke tagits någon som helst hänsyn till de högre kost-

nader som medfölja ogynnsamma produktionsbetingelser, vilket däremot i stor utsträckning gjorts i tidigare förhandskalkyler (jämför dessa). I beräkningarna ingå icke heller några ränteanspråk på kristidsvärden å fastigheter eller inventarier, utan har förutsättningen tvärtom varit en radikal nedskrivning av dessa värden till nu gällande prisnivå.

Stockholm den 31 december 1921.

Sveriges Allmänna Lantbrukssällskaps Driftsbyrå.

Ludvig Nannesson.
